

Fennebbi ellenvetés tehát csak egyoldalú. hiányos nézetén alapul; s a nemzetgazdaságtan sarkalatos elveinek helytelen felfogásából származik.

Ha ezen sorok olvasói közül egyik vagy másik az óvatosan alkalmazott pénzügyi fordá ellen még itt nem szellőztetett kételyt támasztana, szerencsémnek tartanám e lapok hasábjain annak elosztatását megkísérteni.

Nézetek azon tényezőkről, melyek az erdő jövedelmességére befolyást gyakorolnak.

Az erdők rendeltetése kitüzi egyszersmind azon czélt is, melynek elérése az erdőgazdaságnak feladata. Ezen rendeltetés különböző lévén, különböző azon czél is, melyet az erdőgazdaság által elérni akarunk; általánosan kitűzött főczél azonban czélszerű kezelés és helyes számítás által kipuhatolni azon tényezőket, melyeknek segítségével a talajból a legnagyobb tisztajövedelmet kieszközölni, vagy más szóval azon alaptőkét, mely az erdőgazdaságba fektettetett s mely nem egyéb, mint a talaj s a rajta lévő fakészlet értéke, a legelőnyösebben kamatoztatni lehessen. Hogy azonban az erdőgazda ezen feladatának megfelelhessen, szükséges, hogy mindazon tényezők teljes ismeretét bírja, melyek az erdő jövedelmességére befolyást gyakorolnak.

Jelen sorok feladata: mindezen tényezőket bizonyos meghatározott rendben előtüntetni s egyuttal arra nézve nézetet nyilvánítani, hogy egy erdőbirtoknál, mely bizonyos adott belső természet és külső helyi viszonyok közé helyezve van,

a kezelőnek az adott viszonyokhoz képest az alább elősorolandó tényezők melyikére kell főfigyelmét fordítani, hogy a fent kitűzött gazdasági cél minél könnyebben eléressék.

A tiszta jövedelem mint a mezőgazdaságnál, vagy bármely más üzletnél, ugy az erdőgazdaságnál is a kiadásoknak a bevételekből levonásából származó különbséggel egyenlő. A bevételek tárgyát az erdőgazdaságnál az erdei termékek képezvén, természetes dolog, hogy azoknak nagysága ezen termékek mennyiségi s minőségi kiállításától és értékesítésétől tétetik függővé. Ebből következőleg azon tényezők is, melyek a bevételekre közvetve befolyanak, azon rendben fognak elősoroltni, a mint azok a fatermesre vagy pedig annak kihasználására és értékesítésére hatnak, végül elősoroltnak a jövedelemre nem-legesen ható tényezők gyanánt a különféle kiadások.

I.

Azon tényezőkről, melyek az erdő fatermesére befolyást gyakorolnak.

1. A fanemeknek megválasztása. A fanövekvés általános természeti törvényeiből s a gyakorlati életből is tudjuk, hogy nem minden fanem bir ugyanazon időközökben egyenlő tömegszaporodással, sem pedig ugyanazon használati értékkel, de egymástól mindkét tekintetben igen különbözik. Így például a jegenyefenyő, vagy még inkább a luczfenyő nagyobb tömegszaporodással növekszik, mind a bükk, s még nagyobb mind a tölgy, a vörös fenyőnek értéke nagyobb, mint a jegenyefenyőé, a tölgyé ismét a bükkénél. Eszerint a fanemek megválasztásánál a fentmondott két tulajdonság határoz: a tömegszaporodás és használati érték. Az előny tehát azon fanem

mellett lesz, mely egyenlő tömegszaporodás mellett nagyobb használati értékkel bír, vagy megfordítva, a melynél, habár kisebb tömegszaporodással is bír, a nagyobb értékből származó nyereség a kisebb tömegeből eredő veszteséget felülmulja.

Ha tehát az erdőgazdának a főálló helyi viszonyoknál fogva módjában áll, azaz, ha azt a talaj, a fekvés stb. körülmények megengedik, hogy két vagy több fanem között választhasson, akkor annak választására kell magát elhatározni, melynél a tömegnek értékkel szorzata, egyenlő vághatási kor mellett, nagyobb, vagy egyenlő eredmény mellett, mely a kevesebb költséggel járó természetes újraerdősítésre alkalmasabb.

2. Az üzemmód megválasztása. Azon körülmény fölött, valjon valamely erdőbirtoknál szálerdő, középerdő vagy sarjerdőüzem alkalmaztassék-e? legtöbb esetben az erdő természetes viszonyai s gazdasági állapota határoznak, mert lehet p. o. a fekvés és talaj oly tulajdonságu, hogy csak bizonyos fanem tenyésztésének, vagy lehetnek a külső helyi viszonyok oly természetiek, hogy csakis bizonyos fakülönbékek biztos keletének kizárólag kedvezvén, minden más az eddig fennállottól eltérő üzemmódnak alkalmazását meghiúsítják. Hol azonban az említett viszonyok az eddig fennállottól különböző üzemmód alkalmazását megengedik ott az erdőgazdának igen eszélyesen és nagy óvatossággal kell eljárni s jól megfontolni, valjon a behozandó új üzemmód sajátságai a létező helyi viszonyoknak teljesen megfelelők lesznek-e? nehogy az ujtítás következményét a kezelésre bizott erdő termőképességének csökkenésében tapasztalni kénytelenitessék.

Az egyes üzemmódok sajátságait ismervén, a szálerdőüzemnek fogjuk adni az elsőbbséget, mivel ez a legerősebb fakülönbékeket szolgáltatja, mely előny annál is inkább határozó, mennyiben más anyagoknak, u. m. köszénnek és tőzegnek tüzelésre való használása a tűzifa értékének emelkedését kor-

látozván, egyedül az épületi- és műszerfának használható, nagyobb méretű fakülönbékek értékének emelését teszi lehetségessé. Ha tehát szükségesnek találtatik valamely eddig fennállott üzemmód megmásítása, akkor általánosságban azon elvhez kell ragazkodnunk, hogy sarjerdőből csak középerdőre, emeből pedig csak szálerdőre szabad áttérnünk, és sohasem megfordítva, a sarjerdőüzemnek fennállása pedig csak azon esetben hagyható meg továbbra is, ha azt a helyi viszonyok határozottan követelik.

3. A fordának megválasztása. Ez leginkább azon üzemmódtól függ, melyet az erdő kezelésénél alkalmazunk, mert minden üzemmódnál a forda megválasztására nézve más körülmény az irányadó; így a sarjerdőnél a választott fanem gyök-hajtási képessége, a középerdőnél pedig a felfáknál elérendő fakülönbékek minősége határoz. A szálerdőnél azon forda előnyös, melynek a vágható állab, a fanem, termőhely és állabminőséghez képest a legnagyobb pénzbeli jövedelmet helyezi kilátásba, azaz, melynél nagyobb az üzleti nyereség. Az üzleti nyereséget megkapjuk; ha az állab kerüértékét annak tarlasztási és köztes használatából várható jövedelemnek ugyanazon időpontra visszaszámaztatott értékéből levonjuk. Ezen összehasonlítás, mint könnyen belátható, oly termési tábláknak létezését feltételezi, melyekben az állabok tarlasztási és összes gyéritési fatömegeinek a fennálló helyi árak szerint kiszámított értéke (használati értéke) az egyes fakülönbékek szerint kimutetva volna. Ily segédeszközök hiányában pedig legelőnyösebb a fordát azon korral egyezőleg választani, melynél a legnagyobb évi növedék mutatkozik.

4. A gyéritések. Az erdőérték számítás szerint egy állabnak kerüértéke egyenlő a talaj értékének meg az évi költségek tőkénének kamatos kamataival, hozzáadva az ertési költségeket és ezeknek az állab eredetétől annak jelenlegi koráig

számítandó kamatvs kamatait. Ha tehát a gyérités értéke jövedelemként be nem folyt volna, akkor az állab több költségünkbe kerülende még pedig annál többbe, minél nagyobb a gyérités bevételetől az állab letarolásáig terjedő időköz, mely alatt a gyérités értéke kamatosítatot; miután pedig valamely állab tiszta jövedelme nem egyéb, mind a nyers bevételeknek azon része, mely a költségeknek amazokból történt levonása után felmarad; következik, hogy azon állabnak lesz kisebb a tiszta jövedelme, melynél egyenlő tarlasztási hozam mellett nagyobb a költség. Már pedig a mi egyes állabról áll; kell hogy álljon az egész erdőestről (üzemosztályról), mely több részből (állabból) áll. Előnyös tehát az állaboknak korai gyéritése és annak kellő időközökben történendő és a fatenyésztés szabályainak korlátait túl nem hágó kiterjedésbeni ismétlése, annál is inkább, mivel a legnagyobb részt elnyomott fából álló gyéritési tömeg — eltekintve annak elkorhadásából származó talaj javulási nyereségtől — amugy is haszon nélkül elvész s az ily elnyomott fának ideje koráni eltávolítása, mi által a tövön maradó fa növekvésében elősegittetik, erdőtenyésztési szempontból is tanácsos.

5. Az évi termésnek teljes felhasználása. Szintén befolyást gyakorol az erdőjövédelmességére nézve, oly mérvben pedig, mely a felnemhasznált fatömeg nagyságától függ, mert az évi termésnek fel nem használt része, ha csak valami kedvező értékesítés biztos kilátásban nincs holt tőke gyanánt tekintetik; mért is szükséges, hogy az erdőgazda, az évi termésnek akkor kedvezőtlen kelet, akar munkaerő hiánya miatt fel nem használt részét lehető leghamarább felhasználja. Ez okból szerző mindennemű erdőtartalékokat (Holzreserven) a jövédelmességre káros befolyásunak vél, miután ezeknek czélszerűtlensége más tekintetben is bebizonyodott, és az időszakos átvizsgálások (Revisionen) intézményében czélszerűbb eszköz található s külső befolyások által a szabályos állapotban elő-

idézett zavarokon sokkal megfelelőbb módon segíthetni, miut ez az említett erdőtartalék által történhetik.

6. Az erdőkezelés. Azon gond, melyet az erdőmivélésre fordítunk, ha t. i. a hézagos állabokat után javítjuk, a fiatal vágásokban a növedék fákat az elnyomó, káros bokor nemektől és gatzól annak idejében megszabadítjuk, a befurakodott értéktelen fanemeket eltávolítjuk, hogy ha a szélnek kitett állaboknak ellenzőket alkalmazunk és azokat jó karban fentartjuk, nehogy a lombtakarónak szél általi elhordása következtében a talaj elsilányuljon s az állab minősége szél-törés és széldöntés által szenvedjen, ha továbbá a mocsáros és vadvízes helyekről a vizet lecsapoljuk, a vízrohamoknak, meredek helyeken — nehogy azok a termőföldet elhörpöljék — gátokat vetünk, szinte nem lehet befolyás nélkül az erdőjövédelmére, mert a fanövekvést elősegíti.

7. Az ujraerdősítés módjának megválasztása. Az erdősítés ismeretes két módja közt t. i. valljon a természetes vagy mesterséges uton, még pedig az utóbbinál vetés vagy ültetés által történjék-e? legnagyobb részt már a hely természeti viszonyai, fekvés, égalj stb. határoznak, de a hol ezek a választást megengedik, nem jelentéktelen dolog azon kérdésnek eldöntése, melyiknek adassék az előny a másik fölött. A természetes vetényülésnek előnye az, hogy nagy értési költséggel nincsen összekötve, — ha utójavítást nem igényel, — hátránya, hogy a vágás, nagyobb területet foglalván, különösen ott, hol a magtermő évek gyakoribb kimaradása miatt több évi vágást szükség egybe foglalni, a szállítási költségek nagyobbak, és a meglévő alnövet gyakran fa szállítás által szenved; ellenben a vetésnek s méginkább az ültetésnek előnye, hogy szabályosabb utónövetet eredményez és a belőle növelt állab hamarabb éri el vágathási korát, hátránya pedig a nagyobb költség. E tekintetben tehát az erdőgazdának belátása, az erdősítési módok

előnyeinek és hátrányainak kellő viszonyítása s egymás ellenébeni állítása, a vetés vagy ültetéssel összekötött magzedési, pergetési, szállítási és veténykerti költségeknek a természetes erdősitéssel összekötött nagyobb szállítási költségekkel való összehasonlítása s azok közti különbségnek számszerinti kipuhatolása, a szükséges munka erőnek létezése vagy nem létezése s különösen azon körülménynek beható megfontolása, valljon a vetéssel más mezőgazdasági termékek bizonyos ideig tartó tenyészése összekötendő-e vagy nem — nagyot lendíthet az erdőjövödelmének szaporításán.

II.

Az erdei termékek kihasználására s értékesítésére befolyást gyakorló tényezőkről.

1. A feladás módjának megválasztása. Honi erdőgazdaságunknál az erdei termékek értékesítésének módjai közt a következő három használtatik: az árverés vagy is a legtöbbet ígérés, a szabott árak szerinti és a nagybani eladásnak módja.

Az árverés útján törzsön való eladásnak azon előnye van, hogy a helyi körülményekhez képest elérhető legmagasabb árt eredményezi, mert azon ár, mely az árverés útján a legtöbbet ígérő által ajánltatik, legmegközelítőbben jelöli meg a fának használati értékét és az eredmény annál kedvezőbb, minél több alkalom és tér nyititak az eladandó famennyiségnek kisebb részletekrei felosztása által kevésbe módos vevőknek is az árverésbeni részt vevésre, minél kevesebb nehézséggel van a fának szállítása egybekötve, s minél közelebben laknak az illető vevők, kik aztán saját erejükkel s kevés költség mellett képesek a szállítást eszközölni; előnyös ezen mód továbbá azért is, mert a vevő ily esetben különösen a szerszámfának ejtése és fel-

dolgozásánál sajátos, általa leginkább ismert szükségéhez képest műértően jár el, hogy a rá nézve legértékesebb fakülönbégeket kinyerhesse. Ezen módja az eladásnak leginkább magán erdőbirtokosainknál divatozik. A szabott árak szerinti faeladásnak ott van helye, hol nagy számú lakosság létezik s azok foglalkozásuknál fogva kénytelenek tüzelésre s építésre szükséges faanyagot feldolgozott állapotban megszerezni, tehát nagyobb fogyasztó helyeken s ezek közelében felállított raktárakban. Ezen eladás módjának azon előnye van, hogy a birtokos, ha t. i. a távolabb vidékek kereskedelmi mozzanatait figyelemmel kísérte — a közelebb vagy távolabb fekvő fapiaczokon koronként bekövetkezni szokott ár emelkedést termékeinek értékesítése érdekében azonnal felhasználhatja s fájának biztos keletét eszközölheti, hátránya ellenben azon körülmény, hogy annak foganatosítása bonyolultabb s terjedelmesebb anyagszámadást igényel, az ellenőrzést nehezíti, következőleg sok esetben a kezelő személyzetnek szaporítását okozza, a faanyag elhelyezésére megkívántató épületek felépítésének a rakhelyekhez megkívánt földterületek megszerzésének szüksége által az üzleti tőkét is nagyítja s mind ezek folytán a kezelési s üzleti költségeket szaporítja.

A nagybani eladásnak módja ott alkalmazható, hol a fa kicsinyben el nem árusítható, tehát hol egész vágások vagy erdőrészek fatermését, vagy annak egy részét egyes fakereskedőknek, fa és szénfogyasztó műveknek szállító üzleteknek stb. akár szóbeli akár írásbeli ajánlatok útján szerződésileg eladni kénytelenítettünk. Ezen eladási mód alkalmazása mellett szükséges, hogy az erdőgazda az eladást megelőző néhány év előtt történt s ehez képest a szerződésileg kitűzött években remélhető áremelkedést figyelembe vegye, s azt az árak megszabásánál zsinormértékül használja. Főelőnye a szóban lévő eladási módnak az, hogy a kezelést könnyíti a számvitelt s az

ellenőrzést egyszerűsíti, s a személyzet számának bizonyos mértékbeni leszállítását lehetségessé teszi.

A fentebb előadottakból meggyőződhetünk, hogy a három eladási mód ugyanazon körülmények közt nem vezet egyenlő eredményhez: nem lehet tehát közönyös az erdőgazdára nézve, melyikét ezen módoknak választja évi fatermésének értékesítésére, mert ezen kérdés megfejtésétől függ termékeiből nyerendő jövedelmének mekkorasága, miután pedig a helyi viszonyok u. m. az erdőbirtok közeli vagy távoli szomszédságában fekvő helységek távolsága, azok lakosainak száma, életmódja, foglalkozása, iparüzlete, birtokaiknak kiterjedése, a közlekedési eszközök állapota, a fa és szénfogyasztó művek létezése, vagy hiánya, a rendelkezésre kínálkozó munkaerő minősége s mennyisége, s több efféle körülmények a fenemlitett kérdés megoldását úgy is magokban foglalják, szükséges, hogy az erdőgazda tekintetben elhatározása előtt mindezen körülményeket tökéletesen ismerje, s csak ezeknek komoly megfontolása, az előnyökre s hátrányokra nézve gonddal keresztül vitt számítások eredményeinek összehasonlítása után határozzon, hogy ezen módok egyikét vagy másikat, vagy azoknak egyesítését, s mely módokat közt alkalmazza.

2. A közlekedési viszonyok. Ezek közvetve és annyiban birnak befolyással az erdőjövödelmére, mennyiben a faszállítását általok elősegittetik. Az erdei termékek értékesítése tekintetében, tudva lévő dolog, azoknak piaci ára határoz, miután pedig a megelőző pontban elősorolt helyi viszonyoknak, s más hasonló körülményeknek, nem különben a rendelkezésre álló fakészlet és faszükséglet közt fennálló viszonyoknak és kereskedelmi conjuncturáknak kifolyása lévén, annak megváltoztatása az erdőgazda hatalmában nem áll: törekvésünket nagyobb jövedelem elérésé tekintetében csak is azon irányban segíthetjük

ki, a mennyiben képesek leszünk a közlekedési eszközök javítása és szaporítása által olcsóbb szállítást eszközölni, s így a piaczi fennálló árakból nagyobb tőárakat leszarmaztatni. Ezek szerint kötelessége az erdőgazdának a kezelésére bizott erdők területén a közlekedési és faszállítási eszközöket u. m. utakat uszacsatornákat, vízfogdákat, csuszornákat stb. teljesen ismerni s jó karban tartani s azoknak számát a szükséghez képest újak építése által szaporítani, az új művek létesítésénél azonban mindig az olcsó szállítás célja lebegjen szeme előtt s előleges költségvetés által győződjek meg, vajjon az új mű mennyiben felel meg annak. Ezen számításnál figyelembe kell venni; hogy oly művek építésénél a melyeknek használata csak bizonyos időre p. o. egy fordaszakra igényeltetik, az egész tőke a használat ideje alatt törlesztendő, olyanoknál pedig, melyek szakadatlanul használtattnak, csak annak kamata számba veendő.

A tőárak leszarmaztatására vonatkozó számítás miképeni keresztül vitélének bővebb felvilágosítására, megjegyzésül szolgáljon a következő eszményi példa: bizonyos üzemosztálynak 5000 sz. ölből álló évi fatermése egy átlagosan 100 éves luczfenyő *A)* állabból volna egy 10 éves fordaszak alatt kihasználendő, ezen állab meredek hegyoldalban fekszik s alatta egy 20 éves *B)* állab terül el, úgy, hogy a kihasználendő fának, a völgyben létező utig való csusztatása amabban jelentékeny kárt okozna, miért is szükséges az *A)* állabban egy 300 ölnyi utnak építése, melyet ezzel összefüggőleg a fakihasználásával összekötött költségeket is kimutató következő táblázat tüntet ki.

K i m u t a t á s a

az A állabban építendő 300 öl hosszú utnak felépítésére s annak évenkénti kijavítására megkívántató költségeknek.

Folyószám	A tárgy megnevezése	Mérték- ség	Mérték- egység ára		Pénz- összeg egész- ben		Megjegyzés
			frt	kr	frt	kr	
	I. Építési költségek.						
1	Egy a hegyoldalban építendő 280 öl hosszú uttestnek vízszintessé tételéhez szükséges folyó ölenként $\frac{1}{2}$ köből porhanyós földnek egyrésztől lehordása, másrésztől feltöltése, mely 1 köbolenként 1 frt 40 krba kerül, tehát 140 köből után . . .	köből	1	40	196		
2	20 öl hosszú vonalon megkívántató 10 köbölnyi tartalmu sziklarepesztéséért köb-ölenként 5 frt 60 kr, tehát 10 köből . . .	köből	5	60	56		
3	20 öl hosszú, $\frac{1}{2}$ öl magas és $\frac{1}{2}$ öl széles, vagyis 5 köből tartalmu kőfal építése	köből	7		35		
	Összesen .				287		
	II. Javítási költségek.						
4	Az egész 300 ölnyi utvonalnak évenkénti kiugazítása	folyó öl		15	45		

K i m u t a t á s a

azon bevételeknek és költségeknek, melyek az A állabból kihasznált s X raktárba szállított faarakért befolytak, illetőleg kiadattak.

Folyószám	A tárgy megnevezése	Mérték- ség	Mérték- egység ára		Pénz- összeg egész- ben		Megjegyzés
			frt	kr	frt	kr	
	I. Bevételek.						
1	190.000 k' erős, közep és gyenge épületi fáért	köbláb	23		43700		
2	275.000 c' = 2750 sz. öl = 2750—4' hasábos öl	öl	7	78	21395		
	II. Költségek.						
	a) favágatásért.						
1	190.000=11.310 darab 16-8 köblábat tartalmazó épületifáért (szálfa)	darab	25		2827	50	
2	2.750 öl tüzfifaért	öl	79		2172	50	
	b) csusztatásért.						
1	11.310 darab épület szálfaért 200 ölre	darab	4		452	40	
	2.750 öl tüzfifaért	öl	26		715		
	c) fuvarozásért.						
	190.000 c' épületifáért 1 mértföldre .	köbláb	2 $\frac{3}{10}$		4750		
	2,750 öl tüzfifaért	öl	1	80	4950		

Az árak a beszerzésbányai erdőhárvál kerületére nézve fűnálló szabályzathoz mérten közeptálgban véctek.

Mint a fennebbi táblázatból látható, a tővön lévő 5000 sz. ölnyi, vagyis 500.000 köblábnyi készletből a raktárba átadatott 38⁰/₀, vagyis 190.000 köbláb épületfa.

55⁰/₀, „ 275.000 „ tűzifa,
7⁰/₀, „ 35.000 „ pedig feldolgozási és szállítási veszteségnek tekintendő, melyből 2⁰/₀ az épületi, 5⁰/₀ a tűzifára esik.

A kiszámítás következő képlet szerint történik : $T = \frac{B - (r+u) - (v+cs+sz)}{k}$, melyben T a tőárt, B a nyers bevételt (piaczi ár szerint), r a törlesztési részletet, vagyis azon mennyiséget jelenti, mely minden év végén n éven át fizetendő, hogy az építési tőke és annak n évi kamatos kamatai törlesztessenek, továbbá u jelenti az évi utigazítási költséget, $(v+cs+sz)$ a favágatási, csusztatási és szállítási költségek összegeit.

A törlesztési részlet kiszámításának képlete : $r = \frac{U \cdot 1.0p^n \cdot 0.0p}{(1.0p^n - 1)}$ melyben U az építési tőkét n az évek számát, p , a kamatlábat jelenti.

Az egyes fakülönbékek kiszámításánál nem az egész törlesztési részletet és évenkénti utigazítási költségeket, hanem azoknak csak a különbékek arányához mért részét kell levonásba hozni.

Ezeknek előrebocsátása után, ha a fentebbi képletbe a mellékelt kimutatásban foglalt mennyiségeket megfelelően helyettesítjük, lesz az épületi fának tőára :

$$\frac{43700 - 0.4(33.64 + 45) - 28275 + 4524 + 4750}{200.000} = 0.178 \text{ tehát köblábon-}$$

ként 17⁸/₁₀ kr; a tűzifa tőára :

$$\frac{21395 - 0.6(33.64 + 45) - 2172.5 + 715 + 4950}{300.000} = 0.04503 \text{ tehát sz. ölen-}$$

ként 4 frt 50³/₁₀ kr.

Ezen számításnál a kamatláb = 3 vétetett, mert az erdőgazdaságba befektetett tőke tapasztalás szerint ritkán kamatoz többet 3⁰/₀-nál.

3. Erdőipar. Ehez számíttatnak: a fűrészmalomok, a zindelykészítés és szenítés. Ott a hol a helyi viszonyok tanácsolják, vagyis, hol a kész áru, u. m.: deszka, lécz, zindely s más építészeti czikkek jó és biztos keletnek örvendenek, vagy hol azokat nagyobb fakereskedelmi piacokra olcsón szállítani lehet, a hol nagyobb szénfogyasztó művek léteznek, igen előnyösen hat a jövedelemre az említett iparágazatoknak saját költségen való üzése, még pedig annál előnyösebben, minél kevesebbe kerül a fennevezett czikkek előállítása. Hogy ezen iparágazatoknak valamelyike jövedelmező lesz-e, arról az erdőgazda magának a megelőző pontban keresztülvitt hasonló számítás által szerezhethet meggyőződést.

4. Erdei mellékhaszonvételek. Ezek alatt értetnek: a vadászat, halászat, erdei legelő, az erdőtalajnak mezőgazdasági célokra való felhasználása, makkoltatás, gubacszedés, cser- és lúczfenyőkéreg értékesítése, fenyőszurok, füvelés és a többi oly haszonvételek, melyek kis mértékben szintén hozzájárulnak a jövedelem szaporításához. Ezeknél azonban arra kell ügyelni, hogy használatuk által, p. o.: fenyő-szurok korai szedése, a füvelésnél az aljnövetnek gyakran elkerülhetlen megsértése, a mezőgazdasági czikkek termesztésénél, a talajnak netalán elsilányítása által a főhasználaton nagyobb csorbát ne ejtsünk, mint minőt az amugy is csekély mellékhaszon kipótolni képes.

III.

Az erdőjövödelmére nemlegesen ható tényezőkről.

1. A szolgalmak. A szolgalmak igen sok esetben sajátságos birtokviszonyoknak köszönik eredetüket; nálunk na-

gyobbrészt a földes uraságok, s a volt jobbágyok közti hűbéri viszonyból származnak, melyek később az 1790. és 1836-ik években hozott törvény, s az 1871. évi LIII. törvényezikk által szabályoztatnak. Jelen értekezletnek azonban nem lévén feladata azok eredetének történetét bővebben fejtegetni, itt csak azon kevésre szoritkozunk, hogy azoknak természetét, azon szempontból vizsgáljuk, valjon azok az erdő jövedelmére befolyást gyakorolnak-e, s ha igen, minő irányban és kiterjedésben.

Az erdőgazdaságra különböző terjedelemben befolyó s hazánkban leginkább gyakorlott szolgálmak következők: az ugynevezett fajzási, *) legeltetési, makkoltatási és lombszedési jog.

A fajzási jog gyakorlata hazánkban a legváltozatosabb alakban és módozatokban szokott nyilvánulni. Némely helyeken csak a tűzifa használatára szoritkozott azon módon, hogy az erre jogosult urbéreseknek megengedettett bizonyos meghatározott időközökben az erdőben kijelölt helyeken a fekűfának szedése, nemkülönbén a száraz tővön álló fának levágatása, más helyeken ezenkívül még az épületi fa használatának jogában részesültek az illető jogosultak legalább azon mértékben, a mennyiben nekik saját épületeik kijavítására szükséges épületifa az erdőbirtokos által esetről-esetre a szükséghez képest kiszolgáltattott; sőt némely kiváltságos községek, mint p. o. a volt zólyomi kincstári uradalomhoz tartozó Muotyova és a véghelesi uradalomhoz tartozó Horhát község oly szabadalmakkal vannak régi időn át felruházva, melyek szerint számukra bizonyos mennyiségű épületifa az uradalom által oly czélből szolgáltatik ki, hogy azzal tetszésük szerint szabadon és korlátlanul rendelkezessenek, s vele kereskedést is üzhessenek. Hasonló szolgálmaknak tekintendők a bányászat használatára fentartott erdők

*) Részünkről e helyett a székelyföldön is használt, s a fogalmat hiven kifejező „erdőlési“ szót ajánljuk. Szerk.

viszonyai is. Az ily megosztott élvezeti jogok s határozatlan birtokviszonyok miatt sok ellenkező érdek összeütközik egymással, mindegyik fél igyekszik a határozatlan állapotot saját előnyére felhasználni s e mellett mindig csak az erdő szenved, mert kihasználásával annak termőképessége tekintetbe nem vétetik s ilyenkor az erdő állapotának napról napra rosszabbra fordulása az elmaradhatlan következmény. Hogy az ily viszonyoknak fennállása sokszor a legkülönbélebb pörlekedésre s mindennemű erdei károokra alkalmat szolgáltat, azt a mindennapi példák eléggé bizonyítják, s hogy a többnyire műveletlen jogsultaknak ferde jogmagyarázatokra élvezeti jogaik tágitására, okot szolgáltat, sokszor pedig bennök meg a tulajdonjog rögzítését föléleszti, minek sajnós következménye — főképp, ha ezen hű hitőkben némely lázítók által bűnös céljaik elérése tekintetéből megszilárdíttatnak, — egész erdőrészek elpusztítása; mire a 48-as évekből elég szomorú példákat láttunk többek közt Liptómegyében.

Az erdei legeltetési jog számos erdeinket terheli, minek azon körülményen kívül, hogy a felügyeletet és a fiatal állaboknak károktóli megvédését nehezíti, az ültetvényeknek sövényeli elrekesztésének szüksége által a költségeket szaporítja és a marhacsapás által okozott káros eltaposás miatt az erdőtalajt silányítja, még azon hátránya is van, hogy a czélszerű tarolási tervnek keresztül vitelét, azon tekintet miatt, melyet a berendezésnél a legelő területek összefüggésére s a kellő marhacsapások fentartására vetni kell, nagy részben meghüsitja.

A makkoltatási jog annyiban gyakorol befolyást az erdőgazdaságra, mennyiben a magtermelés miatt csak bizonyos üzemmódot igényel s más netalán előnyösebb üzemek alkalmazását kizárja.

A lombszedés akár takarmányozás céljából zöld akár aljazás végett száraz állapotban történjék, káros befolyással

van, ha kiterjedtebb mértékbeni használata által első esetben a fa növekvése korlátoztatik, utóbbiban pedig a talaj soványítása mellett szintén e növekvés apadása segítettik elő. Ezen szolgálomakkal egyenlő osztályba sorozandó azon birtok állapot is, ha az erdőben szétszórva kisebb nagyobb kiterjedésű más műveleti ágaknak használt birtokrészletek találhatók.

Mindezen szolgálomak káros befolyásától megfelelő megváltás, illetőleg a szolgálom nagyságának megfelelő erdőrészek lihasítása által az erdőt felszabadítani annál is inkább szükséges, mivel e részben az e tárgyban hozott törvények által is támogatottunk.

2. A fának feldolgozásánál elkerülhetlen a nyagvesztés. Azon anyagvesztés, mely a favágatásánál, csusztatásánál és a vizen vagy szárazon való szállításánál elkerülhetlen, s mely gyakran a 20—25 0/0-ot is meghaladja szintén károsan hat az erdőjövedelmére, mert annak nagyságához képest a kész árumennyisége is csökken, a miért is ezen befolyást, habár teljesen meg nem semmisíthetjük is de legalább igyekezzünk az által mérsékelni, hogy a faejtésnél czélszerű műszerek — tehát nem fejsze de jó szerkezetű fűrész — használatát alkalmazzuk, mi által a felesleges elforgácsoláson kívül még azon előny is eléretik, hogy a fa esésének iránya lejtnek felfelé szabályozható létszen s így a leejtett fa kevésbé megsérülvén, az értékebb különbék nagyobb mennyiségben lesz kihasználható.

A fafeldolgozásánál és szállításánál behozott kiméletes bánásmód hatását soha sem tévesztendi el.

3. A kiadások. Ezekhez tartoznak az ertési mindenemü kezelési és üzleti költségek és adó. Az elsőkre nézve csak annyit kell megjegyezni általánosán, hogy a személyzetnek jó szervezete, egyszerű ügyvitel és ellenőrzés, nem különben kellő takarékoság, és az erőknek kellő czélszerű felhasználás.

nálása jelentékenyen mérsékelheti azoknak nagyságát; az adóra nézve pedig miután ennek nagysága a törvény által meg van határozva, csak annyiban terjeszthetik ki befolyásukat az erdőgazdák, mennyiben rajtuk áll, terjedelmes, a dolog érdekébe beható előterjesztések és javaslatok által a törvényhozó testület figyelmét s tevékenységét egy az erdőgazdaság viszonyainak megfelelő, igazságos adótörvény létesítésére felhívni.

Ha az eddig mondottakra egy kis viszapillantást teszünk, látni fogjuk, hogy az elősorolt tényezőknek egy része a helyes berendezésnek, másik része a czélszerű kezelésnek mind megannyi követelménye. E szerint a főntebb részletesen előadottakat ezen egy néhány szóban lehetne összefoglalni, t. i. hogy a helyes berendezés és czélszerű kezelés az erdőjövédelmességének főfeltételét képezi.

Batyka János,

magy. kir. erdőgyakornok.

Az „erdészeti műszótárhoz“.

Már tollamban volt az erdészeti műszótár érdekében teendő szerény megjegyzéseimet összeállítani és egypár gyűjtött szót rendeltetése helyére utnak indítani, midőn ebben nagy örömömrre Ujlaki István szaktárs ur az erdészeti lapok ez évi augustus havi füzetében hason czimű közleményével kellemesen megelőzött.

Teljesen osztom Ujlaki ur ama hazafias nézetét, miszerint nekünk magyar erdészeknek mindenek felett égető szükségünk van, egy az igényeknek megfelelő magyar erdészeti műszótárra és pedig kettős szempontból azért: hogy egyrészt ily szótárnak segélyével könnyebben irhassák meg szakunk jelesbjei édes